

Jeolojik Miras Açısından Türkiye Paleomemeli Faunası
Turkish Paleomammalian Fauna In Terms of Geological Heritage

Tanju KAYA* , Gerçek SARAC**

*Ege Üniversitesi, Tabiat Tarihi Müzesi, 35100 Bornova-İzmir (tanju.kaya@ege.edu.tr)

**MTA Genel Müdürlüğü, Tabiat Tarihi Müzesi, 06520 Ankara.

ÖZ

Türkiye Tersiyer’de yaşamış olduğu jeodinamik evrim sonucu Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında kavşak konumlu bir ülke olma özelliği kazanarak memeli hayvanların göç yolları üzerinde yer almış, bunun yanı sıra birçok endemik faunanın evrilmesine olanak da sağlayarak büyük coğrafi bir provens olma özelliğini de üstlenmiştir. Değinilen bu coğrafi konum, Türkiye’ye tüm Senozoyik boyunca karasal alanlarda yaşayan paleofauna için olumlu bir yaşam alanı ve ardından çok zengin memeli fosil yataklara sahip ender ülkelerden biri olma sıfatını da kazandırmıştır. Türkiye’nin paleomemeli fosil yatakları, aynı zamanda takson ve populasyon sayısı bakımından da zengindir.

Memeli fosiller, filojeneze yönelik evrimsel verileri sunmalarının yanısıra, karasal Tersiyer çökellerinin kıta içi ve hatta kıtalar arası deneştirmelerine olanak sağlamakta, biyokronolojinin oluşturulmasına, paleoekoloji ve paleoklimatolojinin anlaşılmasına ve sonuçta paleocoğrafyanın aydınlatılmasına katkı sağlamaktadır.

Türkiye birçoğu jeolojik miras kapsamında korunması gereken paleomemeli fosil yataklarına sahiptir. Şimdiye kadar paleomemeli fosil potansiyelini ortaya koymak için yapılan çalışmalarda birçok yeni memeli fosil yatağının keşfedilmesine karşın, yüzlerce yenisi de gün ışığına çıkarılmak için genç araştırmacıların ve yetkili yöneticilerin ilgisini beklemektedir. Türkiye’de günümüze kadar bulunmuş yaklaşık 424 memeli fosil yatağının büyük bir bölümü Geç Miyosen’e aittir. Diğerleri sırasıyla, 1 bulgu yeri Paleosen, 10 bulgu yeri Eosen, 23 bulgu yeri Oligosen, 47 bulgu yeri Erken Miyosen, 63 bulgu yeri Orta Miyosen, 176 bulgu yeri Geç Miyosen, 34 bulgu yeri Erken Pliyosen, 36 bulgu yeri Geç Pliyosen, 34 bulgu yeri Pleyistosen ve 1 bulgu yeri de Holosen devrelerine dahil edilmektedir (Ozansoy, 1965,1966; Sickenberg ve diğ., 1975; Ünay ve Bruijn, 1987; Bruijn ve diğ., 2003; Saraç, 2003; Kaya ve diğ., 2001, 2003, 2005; Geraads ve diğ., 2005; Şen, 2005). Son yıllarda yapılan çalışmalarda bulunan memeli fosil yatakları (örğ., Akkaşdağı-Çankırı) 3000’den fazla fosil materyal bulgusu (Şen, 2005) ile Türkiye’nin memeli fosil potansiyelinin çok yüksek olduğunu kanıtlar. Türkiye paleomemeli faunasının stratigrafik ve paleocoğrafik dağılımı Türkiye’nin paleocoğrafik evrimine ışık tutar.

Ender olarak oluşabilen fosiller, yaşam tarihinin kanıtlarıdır. Her biri, jeolojik bir miras niteliğindeki memeli fosil yataklarının aranarak titizlikle ortaya çıkarılması, korunması, genç bilimcilere tanıtılması ve gelecek kuşaklara aktarılması önemli bir kültür eylemi olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışma kısmen TÜBİTAK (102Y045); Ege Üniversitesi Araştırma Fonu (2004/BIL/020) ve (TTM/2005/001) no'lu projeler tarafından desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Memeli faunası, Paleojen, Neojen, Türkiye

ABSTRACT

Turkey is regarded as a crossroad between Europe, Asia and Africa continents and a migration path for mammals as a result of its geodynamical evolution experienced during Tertiary as permitting the evolution of many endemic faunas and consequently being an important geographic province. This mentioned geographical position let the Turkey be a favorable center for terrestrial paleofauna throughout the Cenozoic and being an exceptional country as having very rich mammalian fossil deposits habitats. Turkish paleomammalian fauna is also rich in terms of taxa and population count.

Mammalian fossils could offer evolutionary data concerning phylogeny as well as permitting intra- and even inter-continental correlation of terrestrial Tertiary deposits, developing biochronology, understanding the paleoecology and paleoclimatology and eventually, to contribute to enlighten the paleogeography.

Turkey has paleomammalian fossil deposits, in which of many should be preserved in terms of geological heritage. Although, several new mammalian fossil deposits were found on behalf of the studies which intended to reveal the potential of paleomammalian fossil deposits, hundreds of others are waiting for new researchers and authorities interests to surface. Most of the fossil deposits from other 424 found so far, are Late Miocene ones. Others are, respectively: 1 Paleocene locality, 10 Eocene locality, 23 Oligocene locality, 47 Early Miocene, 63 Middle Miocene locality, 176 Late Miocene locality, 34 Early Pliocene locality, 34 Pleistocene and 1 Holocene locality (Ozansoy, 1965,1966; Sickenberg ve diğ., 1975; Ünay ve Bruijn, 1987; Bruijn ve diğ., 2003; Saraç, 2003; Kaya ve diğ., 2001, 2003, 2005; Geraads et al., 2005; Şen, 2005). The mammalian fossil localities, which has been found from the latest studies as yielding no less than 3000 fossil materials (Akkaşdağı-Çankırı), would reveal important information concerning their remarkable potential of future Turkish mammalian fossil sites. Stratigraphical and paleoecological diversity of Turkish mammalian fossil localities enlightenthe paleogeographical evolution of Turkey

Fossils which could exceptionally preserved, are proof of the history of life. Meticulously detection and preservation of each of fossil deposits which were qualified as a geological heritage and introducing and connecting them to new scientist and next generation , should be utilized as an important cultural deed.

This study is partly supported by the TUBİTAK (102Y045); Ege University Research Fund (2004/BIL/020 and (TTM/2005/001).

Keywords: Mammalian Fauna, Paleogene, Neogene, Turkey

Değinilen Belgeler

Bruijn, H. de, Ünay, E., Saraç, G. & Yılmaz, A. 2003. A rodent assemblage from the Eo/Oligocene boundary interval near Süngülü, Lesser Caucasus, Turkey. *Coloquios de Paleontología Suppl. 1*:47-76.

Geraads, D., Kaya, T. & Mayda, S. 2005. The fauna from Yulafli (Çorlu, Thrace, Turkey): evidence for a closed woodland in the late Vallesian of South-Eastern Europe. *Acta Palaeontologica Polonica*, 50 (3): 523-544.

Kaya, T., Tuna, V. and Geraads, D., 2001, A new late Orleanian/Early Astaracian mammalian fauna from Kultak (Milas-Mugla), southwestern Turkey, *Geobios*, Volume 34, Issue 6, pages 673-680.

Kaya T., Geraads, D. & Tuna, V., 2003. Mordogan, a new Middle Miocene mammalian fauna from Western Turkey. *Paläontologische Zeitschrift*, 77/2.

Kaya T., Geraads, D. & Tuna, V., 2005. A new late Miocene mammalian fauna in the Karaburun Peninsula (Western Turkey). *Neue Jahrbuch für Geologie und Paläontologie Abhandlungen*. 236 (3): 321-349.

Ozansoy, F., 1965, *Etude des gisements continentaux et des mammifères du Cénozoïque de Turquie: Mémoires de la Société Géologique de France*, v. 102, pp. 1-92.

Ozansoy, F., 1966, *Türkiye Senozoik çağlarında fosil insan formu ve biostratigrafik dayanakları: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları*, v. 172, pp. 1-104.

Saraç, G., 2003, *Türkiye omurgalı fosil yatakları, MTA Rapor No 10609, Ankara. (Yayınlanmamış)*

Sickenberg, F., Becker-Platen, J.D., Benda, L., Berg, D., Engesser, B., Gaziry, W., Heissig, K., Hunermann, K.A., Sondaar, P.Y., Schmidt-Kittler, N., Staesche, K., Staesche, U., Steffens, P. and Tobien, H. 1975, *Die Gliederung des höheren Jungtertiärs und Altquartärs in der Türkei nach Vertebraten und ihre Bedeutung für die Internationale Neogen-Stratigraphie. Geologisches Jahrbuch B 15*, 167.

Şen, Ş., 2005, *Geology, mammals and environments at Akkaşdağı, late Miocene of Central Anatolia. Geodiversitas 27 (4)*, p.513-836.

Ünay, E. & Bruijn, H., 1987. Middle Oligocene to early Miocene rodent assemblages from Turkey; a preliminary report. *Münchener Geowissenschaftliche Abhandlungen, Reihe A: Geologie und Palaeontologie*, 10 203-210.